

JUSTIȚIE TELEMATICĂ VS. JUSTIȚIE INFORMATICĂ AMINTIRI DESPRE VIITOR

Lect. univ. dr., av. Laura Stănilă

Abstract

Sometimes dramatic events are needed in order to change mindsets and create new paradigms. But when international and European signals set a clear trend towards modernizing justice and implementing information and communication technologies, change should occur by itself.

In this study we try to clarify concepts, present experiences and raise awareness of decision-making authorities in the sense of abandoning the reluctant attitude towards the digitalization of justice system.

Keywords: telematic justice, computer justice, digitalization, information and communication technology, electronic file, e-justice

1. Despre nou, numai de bine: telematica și justiția telematică – informatica și justiția informatică. Clarificări terminologice

După realizarea unor demersuri de cercetare în domeniul Inteligenței Artificiale (AI) și a implicațiilor sale în domeniul dreptului în general și a dreptului penal în special, precum și al justiției penale¹, am realizat că un subiect atât de nou este imposibil de tratat exhaustiv și aproape supus eșecului în condițiile în care, aparatul judiciar în sine rămâne ancorat în tehnologia și infrastructura sec. XIX-XX,

---

¹ A se vedea Laura Stănilă, *Artificial intelligence: A challenge for criminal law*, în Thematic Conference Proceedings of International Scientific Conference „Archibald Reiss Days”, vol. I, Academy of Criminological and Police Studies Belgrade, 2018, pp. 163-175, Laura Stănilă, *Artificial Intelligence and Human Rights. A challenging Approach*, Journal of Eastern European Criminal Law, nr. 2/2018, pp. 19-30; Laura Stănilă, *Inteligența artificială: o provocare pentru dreptul penal* în Revista de drept penal al afacerilor nr. 2/2018, pp. 75-93; Laura Stănilă, *Artificial intelligence and human rights. Evolution or involution?*, în Conference proceedings: Towards a Better Future: Democracy, EU Integration and Criminal Justice, vol. I, Bitola, 2019, pp. 211-222; Laura Stănilă, *Inteligența artificială și sistemul de justiție penală – Instrumentele de evaluare a riscului penal*, în Revista de drept penal al afacerilor nr. 3/2019, pp. 130-157.

și nu există preocupări doctrinare serioase în ceea ce privește problematica modernizării actului de justiție și a utilizării noilor tehnologii în procesul judiciar.

Prezentul studiu nu se preocupă de analiza inovațiilor tehnologice propuse a fi introduse în sistemul judiciar ca urmare a situației excepționale determinate de izbucnirea pandemiei COVID 19, ci urmărește mai degrabă să clarifice termeni și expresii care au apărut în diversele studii și intervenții ale specialiștilor în drept în mediul online, poziționându-se în favoarea inovării într-un domeniu atât de conservator precum cel al justiției, prin introducerea tehnologiilor informației și ale comunicării. Inovația și recurgerea la aceste noi tehnologii sunt necesare și firești, fiind strâns legate de evoluția mediului social, tehnologizarea accentuată a tuturor sectoarelor sociale și dezvoltarea fulminantă a Inteligenței Artificiale. Introducerea noului, deși este evident și instinctual întâmpinată cu reticență, nu poate fi nici oprită, nici limitată temporar (acceptându-se utilizarea acestor tehnologii doar în perioade excepționale), deoarece, mai devreme sau mai târziu, vom realiza inevitabil avantajele sale incontestabile.

Problematica AI, a tehnologiilor informației și comunicării și a beneficiilor acestora pentru sistemul de justiție nu ar putea fi abordată de o manieră completă fără a aduce *ab initio* în discuție, concepte noi, precum justiția telematică², justiția informatică, E-justice, din ce în ce mai vehiculate și mai aplicate la nivelul fiecărui stat modern. Aceste noi concepte au ca liant o filosofie modernă a justiției, care pune în centrul preocupărilor sale Cetățeanul și calitatea Actului de justiție.

Întrucât am constat că în mediul online sunt folosiți diverși termeni și diverse expresii uneori ca sinonime – justiție telematică, justiție informatică, justiție electronică, justiție digitalizată – suntem de părere că o clarificare a sensului acestora este esențială pentru a evita confuziile și a stabili categorii clare de analiză.

a) Justiția telematică

Telematica este acea disciplină științifică și tehnologică care analizează și implementează serviciile și aplicațiile care folosesc atât sistemele informatice, cât și sistemele de telecomunicație, ca rezultat al uniunii ambelor discipline³.

Termenul „telematică” este un termen compus și provine din fuziunea termenilor „telecomunicații” („tele” – prefix provenit din lb. greacă însemnând „de parte”, sau „la distanță”) și „informatică” (disciplină care se referă la practica procesării informațiilor). Termenul „telematică” a fost utilizat pentru prima dată de Simon Nora și Alain Minc în 1978 în lucrarea „*The Computerization of the*

---

² Donato Silvano Lorusso, *Law Report: The Telematic Process in Italy*, în NYSBA International Law Practicum, 2014, Vol. 27, No.2, <http://www.blblex.it/publicazioni.php?id=317&lang=it>, accesat la 6.03.2020.

³ Spre exemplu, orice tip de comunicare prin intermediul internetului sau prin intermediul sistemului de poziționare globală cum ar fi trimiterea unui e-mail într-o altă țară, este considerate serviciu sau aplicație telematică.

Society"⁴. Este considerată aplicație telematică orice tip de comunicare prin intermediul internetului sau prin intermediul sistemului de poziționare globală (ex.: trimiterea unui e-mail într-o altă țară), care asigură transmiterea informațiilor pe distanțe lungi. Acest termen este utilizat pentru o varietate largă de scopuri comerciale și non-comerciale și, foarte recent în domeniul judiciar.

Puterea judecătorească este cel de-al treilea pilon al statului de Drept, fiind subsumată unor principii precum echitatea, imparțialitatea și independența. Natura și importanța sistemului judiciar reclamă o atenție deosebită din partea actorilor publici și privați în momentul în care se pune problema realizării unor modificări structurale și procedurale, precum cele determinate de introducerea noilor tehnologii în justiție și sistemul judiciar.

Confruntat cu numeroase probleme – creșterea costurilor actului de justiție, durata crescută a procesului, gestionarea dificilă a unui număr în continuă creștere de cazuri – sistemul judiciar are posibilitatea de a alege între următoarele trei strategii principale:

a) Să sporească personalul administrativ și numărul judecătorilor.

Procedând astfel, cresc costurile actului de justiție prin creșterea costurilor salariale cu personalul aferent, asigurarea infrastructurii necesare (birouri, calculatoare etc.)

b) Să schimbe normele și procedurile referitoare la realizarea actului de justiție.

O asemenea strategie presupune timp și, de asemenea costuri suplimentare, de vreme ce adoptarea de noi prevederi legale în domeniu ori modificarea celor existente reclamă parcurgerea unor etape prealabile care vor culmina cu adoptarea și publicarea în Monitorul Oficial al României al respectivelor acte normative, procesul legislativ fiind greoi, „cronofag” și nu lipsit de erori⁵.

c) Să realizeze investiții în tehnologia informației și comunicării (TIC).

Utilizarea TIC este considerată unul dintre elementele cheie care ar putea îmbunătăți semnificativ administrarea justiției⁶. Dezvoltarea rapidă a tehnologiei deschide noi oportunități care erau de neconceput acum câțiva ani. În întreaga lume, au fost introduse mai multe reforme statutare care permit utilizarea și schimbul de date și documente electronice în sistemele judiciare naționale, dar și între acestea și instanțele supranaționale. Disponibilitatea serviciilor web, posibilitatea de a consulta legislația și jurisprudența on-line, utilizarea de arhivare electronică, schimbul electronic de documente juridice, sunt doar câteva exemple care stimulează sistemul judiciar să-și regândească și să își modifice fundamental

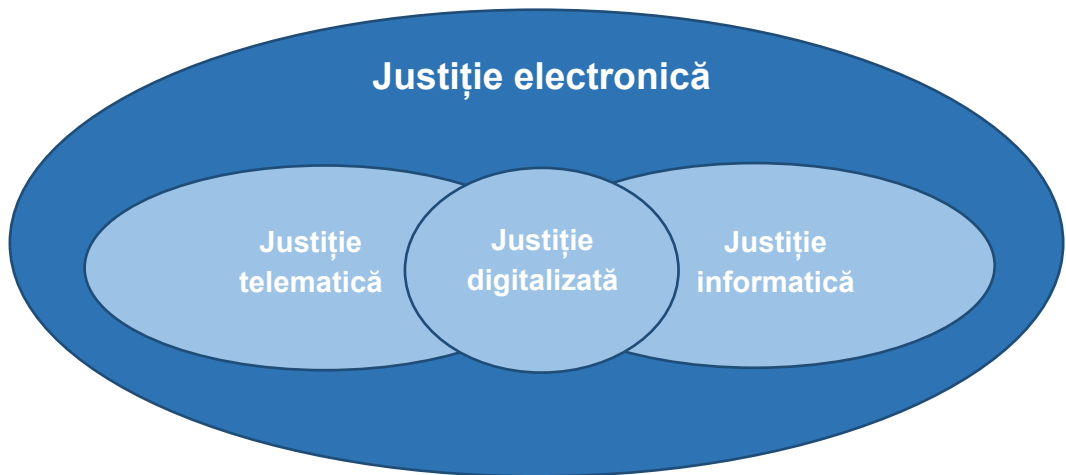
⁴ Simon Nora, Alain Minc, *The Computerization of the Society*, The MIT Press, 1981.

⁵ A se vedea inflația de decizii de neconstituționalitate pronunțate de Curtea Constituțională a României care au umbrat fața noului Cod de procedură penală.

⁶ M. Fabri citat de Marco Velicogna, *Justice Systems and ICT. What can be learned from Europe?*, Utrecht Law Review Vol. 3, Issue 1: 129-147, Iunie 2007, p. 129, <http://www.utrechtlawreview.org> accesat la 13.04.2020.

organizarea și activitatea. TIC poate fi utilizat pentru a spori eficiența, accesul, actualitatea, transparența și responsabilitatea, ajutând sistemul judiciar să furnizeze servicii de calitate la un cost redus. „Utilizarea internetului poate oferi șansa de a deschide sistemul judiciar publicului, oferind atât informații generale, cât și specifice cu privire la activitățile sale, crescând astfel și legitimitatea”⁷.

Justiția telematică este un construct contemporan care se fundamentează pe o arhitectură tehnologică ce permite executarea de la distanță (online) a unor operațiuni precum arhivarea documentelor, transmiterea de comunicări și notificări, consultarea stării procedurilor folosind registrul online, consultarea dosarelor și a jurisprudenței și chiar realizarea de procese și proceduri judiciare la distanță prin intermediul mijloacelor de comunicare online, operațiuni care anterior nu puteau fi realizate decât vizitând fizic sediul autorităților judiciare implicate.

Justiția telematică nu se confundă cu *justiția electronică*, *justiția electronică* reprezentând genul proximal, deoarece toate celelalte categorii – *justiția telematică*, *informatică* și *digitalizată* – presupun existența unei componente electronice incluse⁸.

⁷ Marco Velicogna, *op. cit.*, p. 129.

⁸ Electronica reprezintă o disciplină din domeniul fizicii aplicate, care se ocupă cu studiul dispozitivelor electronice și al circuitelor care includ aceste elemente (circuite electronice), folosite în procese de comandă, reglare, măsurare, ingineria, tehnologia și aplicațiile care se ocupă cu emisia, fluxul și controlul electronilor în vid și materie. Enciclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/technology/electronics>, accesat la 13.04.2020. ELECTRÓNIC, -Ă, *electronici*, -ce, adj., s. f. 1. Adj. Care aparține electronilor sau electronicii, privitor la electroni sau la electronică. 2. S. f. Știință care studiază fenomenele legate de mișcarea în diferite medii a particulelor încărcate electric, interacțiunea dintre aceste particule, producerea lor etc., precum și construcția și studiul dispozi-

b) Justiția informatică

Justiția informatică utilizează Inteligența Artificială (AI) ca factor decizional în actul de justiție și presupune utilizarea de algoritmi AI în diferite etape ale procesului judiciar.

Una din aplicațiile justiției informatice o reprezintă utilizarea instrumentelor informatice de evaluare a riscului penal (ex. COMPAS – *Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions*, IORNS – *Inventory of Offender Risk, Needs, and Strengths*, OST – *Offender Screening Tool*, STRONG – *Static Risk and Offender Needs Guide* etc.) de recidivă sau comportament violent pentru a oferi suport logistic judecătorului care trebuie să decidă luarea unor măsuri preventive, individualizarea pedepsei, individualizarea executării pedepsei ori liberarea condiționată în cazul persoanelor inculpate/condamnate⁹. Aceste instrumente oferă informații esențiale judecătorului prin procesarea unei cantități importante de date statistice și încadrarea inculpatului/condamnatului în anumite tipologii comportamentale. Deși prezintă și neajunsuri, fiind criticate că perpetuează tipare discriminatorii (ex. persoanele de culoare au statistic un risc mai mare de recidivă decât caucazienii) aceste instrumente electronice de evaluare a riscului penal sunt utilizate la scară largă în Statele Unite, Canada, Marea Britanie, Franța și în alte state, întrucât cresc gradul de obiectivitate al actului decizional.

Totodată, justiția informatică mai presupune și utilizarea algoritmilor de inteligență artificială, ca judecători electronici sau, așa cum au fost numiți în mass-media – „judecători roboți”, este adevărat, doar la nivel experimental în acest moment și doar pentru cauze civile de mică importanță. Estonia este pionier în domeniu. Proiectul estonian de informatizare a justiției a ridicat multe semne de întrebare și a împărțit societatea civilă în două tabere: entuziaști și circumspecți. De fapt, informatizarea justiției în Estonia este doar o componentă a unui proiect mai larg care a început în urmă cu peste 15 ani și care a inclus și informatizarea unor funcții guvernamentale. Astfel, AI este utilizată pentru scanarea imaginilor din satelit pentru a determina dacă lucrările agricole subvenționate respectă cadrul legal sau pentru scanarea CV-urilor lucrătorilor care au fost concediați pentru a-i ajuta să își găsească locuri de muncă¹⁰. Activitatea Guvernului estonian se desfășoară în regim informatizat, fapt care se traduce în economii uriașe. De asemenea

---

tivelor și aparatelor care funcționează pe baza acestor fenomene. ♦ Ramură a tehnicii care se ocupă cu producerea dispozitivelor, aparatelor etc. electronice (1). – Din fr. Électronique. www.dexonline.ro, accesat la 13.04.2020.

⁹ Pentru o amplă prezentare a instrumentelor AI de evaluare a riscului penal, a se vedea Laura Stănilă, *Inteligența artificială și sistemul de justiție penală – Instrumentele de evaluare a riscului penal*, în *Revista de drept penal al afacerilor* nr. 3/ 2019, pp. 130-157.

¹⁰ The Engineer, *Estonia Is Developing A Robotic Judge For Its Courts To Clear Case Backlogs*, 2 august 2019, <https://wonderfulengineering.com/estonia-is-developing-a-robotic-judge-for-its-courts-to-clear-case-backlogs/>, accesat la 20.04.2020.

sistemul judiciar estonian nu mai printează citații și nici nu mai utilizează documente în format fizic, realizând o economie de 1,6 milioane Euro¹¹. De fapt sistemul judiciar estonian este un exemplu elocvent atât pentru ilustrarea justiției telematice, cât și a celei informatice și digitalizate¹².

În Estonia, urmare a unui proiect pilot, procesele civile de valoare mică (sub 6.400 Euro), divorțurile și cauze care au ca obiect nerespectarea unor clauze contractuale sunt „judecate” de un robot, mai bine zis de un software¹³. „Judecate” nu este un termen potrivit deoarece elementul uman nu este eliminat total. Acesta este motivul pentru care denumirea inițială de „judecător-robot” a fost înlocuită, cel puțin pentru cererile evaluabile în bani, cu cea de „sistem de ordin de plată”. Introducerea acestui sistem informatic s-a bucurat de un așa mare succes și a fost atât de ușor acceptată de populație, deoarece digitalizarea sistemului statal s-a realizat încă din 2001 prin introducerea cu caracter obligatoriu a identității electronice verificate pentru fiecare cetățean. Procesul „informatic” de soluționare a pretențiilor bănești este semi-informatizat, în sensul că cererea de chemare în judecată se completează online. Un agent uman va proceda apoi la verificarea actelor și a îndeplinirii condițiilor legale, iar în final, dacă cererea este admisibilă, AI – judecătorul robot - procesează date și notifică online debitorul cu privire la obligația de plată, cuantumul acesteia și termenul de plată. Decizia robotului poate fi atacată de către debitor, urmând ca judecata să se realizeze de către un judecător „uman”¹⁴.

Prin urmare, „judecătorul robot” estonian nu este un judecător propriu-zis, deoarece nu audiază părți, nu administrează probe, nu analizează circumstanțe multiple și nu interpretează legea. Dar a contribuit la o schimbare de paradigmă în ceea ce privește sistemul judiciar.

Nu în ultimul rând există și alte aplicații ale justiției informatice, de data aceasta având ca protagoniști pe „avocații-robot”. Astfel, în 2016 în Marea Britanie a fost creat un chatbot care a fost folosit pentru contestarea a peste 160.000 de amenzi de parcare în New York și Londra. Chatbotul – o aplicația software numită *DoNotPay*¹⁵ – poate fi instalată gratuit și presupune răspunderea de către utilizator la o serie de întrebări simple, apoi oferă informații comprehensibile despre procedura de contestare. În mai puțin de 2 ani de la lansarea aplicației chatbotul

---

¹¹ *Idem.*

¹² Pentru explicații referitoare la *justiția digitalizată*, a se vedea pct. 1(c) al prezentului studiu.

¹³ Andreea Archip, *Am fost acasă la primul judecător-robot al lumii! În Estonia, cele mai simple procese civile sunt tranșate de inteligența artificială. „Doar 10% din cazuri sunt contestate de om”*, Libertatea, 14 iunie 2019, <https://www.libertatea.ro/stiri/reportaj-acasa-la-primul-judecator-robot-al-lumii-in-estonia-2665884>, accesat la 20.04.2020.

¹⁴ *Idem.*

¹⁵ <https://donotpay.com>.

DoNotPay a preluat 250.000 de cazuri și a câștigat 160.000, obținând o rată de succes de 64% și obținând anularea de amenzi în cuantum de 4 milioane de dolari¹⁶.

„Avocatul-robot” *DoNotPay* a fost recent îmbunătățit, astfel că, prin utilizarea Facebook Messenger, poate ajuta acum refugiații să completeze o cerere de imigrare în SUA și Canada, iar pe cei din Marea Britanie, îi ajută să solicite sprijin pentru azil. Modul simplu de utilizare și funcționalitatea cu aproape orice dispozitiv îl face accesibil pentru peste un miliard de oameni¹⁷.

c) Justiția digitalizată

Justiția telematică nu se confundă nici cu *justiția digitalizată*¹⁸, deoarece justiția digitalizată este o componentă a justiției telematice, dar și a celei informatice. Justiția digitalizată presupune utilizarea algoritmilor de inteligență artificială în realizarea operațiunilor de organizare, management și realizare a actului de justiție, prin transformarea informațiilor analoge în informații codate numeric. Justiția digitalizată include atât comunicarea dintre actorii implicați în actul de justiție prin email/ internet, cât și stocarea datelor rezultate și procesarea acestora în vederea obținerii de indici relevanți ce vor fi utilizați apoi în cadrul justiției informatice (ex. stocare decizii judecătorești și ordonare în funcție de diferite categorii – instanța, competență teritorială, competență materială, soluție pronunțată etc.).

Deși la prima vedere nu există nicio diferență între termenii *informatic* și *digital/digitalizat*, asocierea lor cu anumite categorii poate să determine schimbarea sensului acestora. Prin urmare, există o diferență între justiția informatică și justiția digitalizată.

Informatic înseamnă informație transpusă matematic și, în limbaj uzual este sinonim cu *IT* (tehnologia informației – *Information technology*)

O justiție IT sau o justiție informatică presupune utilizarea tehnologiei informației pentru realizarea scopurilor sale.

Justiția digitală este bazată pe software și orientată către client. Transformarea digitală a justiției este o transformare strategică în care preferințele și comportamentul justițiabililor determină deciziile tehnologice ale factorilor decidenți în ceea ce privește organizarea justiției.

Transformarea IT (informatică) a justiției ar presupune „o revizuire completă a sistemelor informatice (IT) ale organizației. Transformarea IT poate implica

---

¹⁶ Samuel Gibbs, *Chatbot lawyer overturns 160,000 parking tickets in London and New York*, The Guardian, 28 iunie 2016, <https://www.theguardian.com/technology/2016/jun/28/chatbot-ai-lawyer-donotpay-parking-tickets-london-new-york>, accesat la 20.04.2020.

¹⁷ Elena Cresci, *Chatbot that overturned 160,000 parking fines now helping refugees claim asylum*, The Guardian, 6 martie 2017, <https://www.theguardian.com/technology/2017/mar/06/chatbot-donotpay-refugees-claim-asylum-legal-aid>, accesat la 20.04.2020.

¹⁸ DIGITALIZĂ, *digitalizez*, vb. I. Tranz. (Inform., Electron.) A transforma semnalele analogice în semnale digitale. – Digital + suf. -iza., www.dexonline.ro, accesat la 20.04.2020.

modificări în arhitectura rețelei, hardware, software și modul în care datele sunt stocate și accesate”.

Pot fi identificate așadar diferențe între transformarea IT (informatică) și transformarea digitală a justiției:

- transformarea IT se concentrează pe prioritățile IT, în timp ce transformarea digitală se concentrează pe prioritățile justițiabililor și ale agenților implicați în realizarea actului de justiție.

- transformarea IT are un rezultat final clar, bine definit (ex. introducerea unui software pentru sistematizarea soluțiilor judecătorești). Transformarea digitală este un proces continuu de abordare mai bună a schimbărilor în timp și, prin urmare, nu are un rezultat final¹⁹.

Cu alte cuvinte transformarea digitală sau digitalizarea presupune adoptarea continuă a unor noi tehnologii digitale, tot mai avansate, pentru îmbunătățirea procedurilor.

Justiția digitalizată presupune modernizarea sau adoptarea de noi sisteme tehnologice, platforme și soluții software pentru a răspunde nevoilor agenților implicați în realizarea actului de justiție și ale justițiabililor, generând beneficii tangențiale pentru sistem, incluzând mai multe corecții, rezolvări mai rapide, timp de răspuns mai reduși, experiență îmbunătățită a utilizatorului etc.²⁰

2. Europa este în *stream*²¹ – Justiție telematică și E-Justice

Justiția telematică nu se confundă nici cu conceptul de *E-Justice*, creație a Comisiei Europene. Dezvoltarea E-Justice este privită la nivel european ca un element cheie în modernizarea sistemelor judiciare naționale, și un standard în realizarea actului de justiție național și european. E-Justice este de fapt justiția electronică ce include atât acces facil și rapid la informații cu caracter juridic, cât și transmiterea rapidă de documente și proceduri, adică atât justiție telematică cât și informatică, digitalizarea fiind elementul comun. Astfel, de la crearea unui portal judiciar în materie civilă și comercială în anul 2003, Comisia a sprijinit punerea în aplicare a unui atlas de justiție în cazurile penale și civile care să le permită

---

¹⁹ Jason Bloomberg, *Digital Transformation vs. IT Transformation: Confuse Them at your Peril*, 17 septembrie 2018, <https://www.linkedin.com/pulse/digital-transformation-vs-confuse-them-your-peril-jason-bloomberg>, accesat la 15.04.2020.

²⁰ Laurence Tepperman, *Digital Modernization vs. Digital Transformation*, Medium, 29 iunie 2017, <https://medium.com/@ltepperman/digital-modernization-vs-digital-transformation-9b051b7ac0a5>, accesat la 15.04.2020.

²¹ *Streamingul* este o metodă de a transmite sau primi date (în special materiale video și audio) printr-o rețea de calculatoare ca un flux constant, continuu, permițând redarea să continue în timp ce se primesc date ulterioare.

practicienilor să determine autoritățile judiciare adecvate din diferite părți ale UE²². Comisia consideră că primul obiectiv al E-Justice este de a spori eficacitatea justiției în întreaga Europă pentru cetățenii săi și că este prioritară dezvoltarea unei semnături electronice (E-signature) și a unei identități electronice (E-identity), care sunt extrem de interesante din punct de vedere al provocărilor la care este supus sistemul judiciar. Prin urmare, justiția telematică este modalitatea concretă prin care se realizează standardul E-Justice. E-Justice este un concept european, în vreme ce justiția telematică reprezintă o nouă modalitate de organizare și realizare a actului de justiție la nivel mondial.

Obiectivele proiectului E-Justice sunt multiple:

1. *Promovarea sinergiilor naționale și europene.* La nivel național au fost implementate mai multe proiecte pentru îmbunătățirea informațiilor referitoare la justiție. Statele europene oferă informații online cu privire la sistemele lor juridice, legislația în vigoare și jurisprudență. Au fost introduse sisteme de schimb de informații prin mijloace electronice între justițiabili și instanțe (și, în unele cazuri, proceduri electronice complete). Comisia consideră că aceste proiecte ar trebui promovate și că cele mai de succes aplicații-pilot ar trebui diseminate și discutate.

2. *Accesul persoanelor fizice și juridice la justiție în Europa.* Crearea unui portal de e-justiție pentru persoane fizice și juridice îmbunătățește vizibilitatea acțiunilor europene și facilitează accesul la justiție. În acest sens, site-ul web al Comisiei face parte dintr-o politică generală de comunicare cu caracteristici cheie, manifestând interes deosebit față de:

a. *Accesul la informație:* necunoașterea legislației altor state membre este unul dintre factorii majori care împiedică oamenii să își afirme drepturile într-un alt stat din cadrul UE. Portalul rezolvă acest neajuns prin furnizarea de informații cetățenilor europeni în propria lor limbă privind sistemele și procedurile judiciare din întreaga Uniune Europeană.

b. *identificarea instanței competente:* portalul ajută la identificarea instanței competente pentru soluționarea cauzei. Acest lucru reduce întârzierile și minimizează riscul de respingere a cauzelor pentru necompetență materială și teritorială, în special în cazul spețelor cu componentă transfrontalieră.

c. *Accesul la instanță:* site-ul web își propune să ofere răspunsuri la numeroasele și variatele probleme cu care se poate confrunta o persoană implicată într-o procedură judiciară: în ce stat membru trebuie sesizată problema, modul de sesizare a instanței, legea aplicabilă, costurile procedurii (taxe), punerea în executare a hotărârii instanței etc.

d. *Proceduri specifice de dreptul familiei:* armonizarea legislațiilor naționale și a procedurilor legale facilitează cetățenii europeni să își exercite drepturile, chiar

---

²² A se vedea *European E-Justice*, site-ul dezvoltat de Comisia Europeană: https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems-14-en.do, accesat la 13.04.2020.

dacă au locuit în diferite țări din UE. În prezent, legislația UE prevede reguli privind divorțul, încredințarea copiilor care provin din căsătorie sau din afara ei și reglementează obligația de întreținere.

e. Proceduri specifice privind creanțe financiare: în cazurile în care există o dimensiune transfrontalieră pentru cererile de plată, dreptul UE poate fi utilizat în litigiile civile și comerciale și, în special, în conformitate cu Regulamentul (Ec) nr. 1896/2006 al Parlamentului European și al Consiliului privind procedura somației de plată europene²³ și cu Regulamentul (EC) nr. 861/2007 al Parlamentului European și al Consiliului privind procedura cererilor cu valoare redusă²⁴. Acest mecanism online pune la dispoziția celor interesați formulare de cerere pentru somația europeană de plată, care sunt disponibile în toate limbile și oferă informații privitoare la instanțele competente care o pot emite.

3. *Cooperarea judiciară mai eficientă.* Crearea de instrumente electronice ar trebui să însoțească punerea în aplicare a instrumentelor de cooperare judiciară în cadrul Uniunii Europene. Comisia Europeană încurajează structurile de pregătire naționale și europene, în special Rețeaua europeană de formare judiciară, să promoveze schimbările necesare. În același timp, elaborează procese de traducere automată pentru a fi utilizate de către autoritățile judiciare naționale. Pentru a accelera procedurile transfrontaliere pentru a se respecta sentințele pronunțate în alte state membre sau chiar pentru a putea folosi tehnologiile informaționale, au fost instituite noi standarde în ceea ce privește cadrul legal european, care să reunească sistemele juridice ale statelor membre, astfel cum este prevăzut în paragraful 1.2.3. al Programului de la Stockholm din 2009²⁵.

4. *Facilitarea utilizării videoconferinței.* Deși multe acte adoptate la nivel european permit utilizarea videoconferinței în procedurile judecătorești, tehnologia nu a fost complet exploatată, din motive culturale, lingvistice sau tehnice, în ciuda avantajelor evidente pe care utilizarea acestui mijloc le are raportat la costuri, deplasări și flexibilitate. În încercarea de a crește utilizarea videoconferinței, Comisia Europeană a pus la dispoziție online un manual de utilizare²⁶, care să clarifice condițiile legale și tehnice de utilizare, iar Consiliul a elaborat recomandări în acest sens²⁷.

---

²³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006R1896>, accesat la 15.04.2020.

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02007R0861-20170714>, accesat la 15.04.2020.

²⁵ Consiliul Europei, *The Stockholm Programme - An open and secure Europe serving and protecting the citizen*, Bruxelles 2 Decembrie 2009, disponibil la https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/stockholm-programme-open-and-secure-europe-serving-and-protecting-citizens-0_en, accesat la 13.04.2020.

²⁶ Consiliul Europei, *Guide on videoconferencing in cross-border proceedings*, 2013, accesibil la <https://www.consilium.europa.eu/media/30606/qc3012963enc.pdf>, accesat la 13.04.2020.

²⁷ Recomandările Consiliului Europei „Promoting the use of and sharing of best practices on cross-border videoconferencing in the area of justice in the Member States and at EU level” (2015/C 250/01), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015H0731\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015H0731(01)), accesat la 13.04.2020.

5. *Continuarea interconectării cazierului.* Odată cu mobilitatea sporită a persoanelor și a afacerilor peste granițele naționale, este necesar să se faciliteze accesul furnizorilor, creditorilor, partenerilor corporativi și consumatorilor la informații fiabile pentru a spori transparența și securitatea juridică în toate țările UE. Acestea includ registrele de afaceri, registrele funciare și registrele de insolvență, care în prezent variază de la o țară la alta în ceea ce privește gradul de informații pe care îl includ și fiabilitatea acestora. Trebuie menționat că interconectarea cazierului este cea mai avansată zonă de e-justiție în prezent. ECRIS (Sistemul european de schimb de informații privind cazierul judiciar) a fost creat în aprilie 2012 pentru a facilita schimbul de informații cu privire la cazierul penal din întreaga UE. Acesta stabilește interconectări electronice între statele membre și stabilește norme pentru a se asigura că informațiile referitoare la condamnările cuprinse în sistemul de cazier judiciar din statele membre pot fi schimbate prin formate electronice standardizate, într-un mod uniform și rapid și în termene legale scurte²⁸.

6. *Punerea în executare a hotărârilor judecătorești.* În funcție de reglementările naționale existente, există mai multe instrumente care pot fi utilizate pentru a se pune în executare hotărâri judecătorești, și a fost elaborat un mecanism de comunicare a informațiilor între statele membre cu privire la executarea hotărârilor judecătorești și pentru emiterea titlului executoriu european.

Titlul executoriu european este o procedură simplă care poate fi folosită pentru cererile necontestate pentru a facilita recunoașterea transfrontalieră și executarea hotărârilor judecătorești. O instanță poate încuviința un titlu executoriu european, folosind un formular care este publicat în toate limbile din atlasul judiciar european pentru probleme civile. După ce instanța a emis un titlu executoriu european, aceasta îl transmite cu o copie tradusă a deciziei autorității competente a statului membru în care debitorul are reședința sau în care sunt deținute activele sale. Nu sunt necesare alte formalități pentru ca decizia să fie executorie²⁹.

7. *Asistență pentru traducere.* Dezvoltarea unei adevărate zone judiciare europene este o provocare majoră. Procesele juridice se desfășoară aproape exclusiv în limba națională, iar utilizarea unei limbi străine este permisă doar cu titlu de excepție în unele state. Prin urmare, Comisia propune să se faciliteze dezvoltarea instrumentelor de traducere automată pentru a permite o traducere rapidă a documentelor scrise în diferite limbi și pentru a identifica rapid un traducător profesionist³⁰.

---

²⁸ Decizia-cadru a Consiliului Europei 2008/675/JHA of 24 July 2008 cu privire la luarea în considerare a condamnărilor pronunțate în statele membre UE, în cursul unui nou proces penal, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1498235234933&uri=CELEX:32008F0675>, accesat la 13.04.2020.

²⁹ Regulamentul (CE) Nr. 805/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 aprilie 2004 pentru constituirea titlului executoriu european pentru cereri necontestate, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32004R0805>, accesat la 13.04.2020.

³⁰ Comisia europeană, *How to find a legal translator or interpreter*, https://e-justice.europa.eu/content_find_a_legal_translator_or_an_interpreter-116-en.do, accesat la 13.04.2020.

La nivel european, justiția telematică se bucură de o susținere centralizată, Comisia Europeană și Consiliul oferind atât un exemplu de urmat, cât și o direcție de acțiune în modernizarea căilor de comunicare și transmitere a informațiilor în domeniul judiciar.

3. Nu tot ce zboară se mănâncă - Despre riscurile și dezavantajele justiției telematice și digitalizate

În ciuda entuziasmului pe care nu încercăm să îl disimulăm, o abordare obiectivă a unui subiect de cercetare impune și prezentarea aspectelor negative, mai mult sau mai puțin pregnante ale acestuia. Astfel, în ciuda avantajelor evidente, îmbrățișarea de către sistemele judiciare naționale a conceptelor de justiție telematică și digitalizată, le expune pe acestea unui set de factori de risc asociați cu dezvoltarea și implementarea unor mijloace și instrumente ce funcționează în baza tehnologiei informației și a comunicațiilor. Studiile au avut în vedere diferite sisteme naționale cu contexte istorice și culturale specifice și experiență și deschidere diverse, însă de fiecare dată factorii de risc identificați au fost aceiași³¹:

a) faza de proiectare inițială și controlul continuu al dezvoltării AI. Dacă arhitectura digitală inițială a sistemului este planificată defectuos din cauza percepției sau interpretării greșite ale cerințelor, întregul proiect poate fi în pericol. Cercetarea continuă și prezentarea prototipurilor de lucru către părțile interesate vor permite corectarea rapidă a oricăror interpretări greșite. De asemenea, aceste prototipuri oferă părților interesate și viitorilor utilizatori o previzualizare a sistemului general. Cu o astfel de previzualizare, așteptările inițiale ale utilizatorului pot fi mai bine înțelese și, dacă este necesar, echipele de dezvoltare și proiectare pot face o ajustare rapidă a interfaței utilizatorului pentru a se alinia mai bine cu nevoile și așteptările acestuia. Analiza acestui factor de risc a relevat faptul că o importanță foarte mare o poate avea și tipul echipei de proiectare/dezvoltare: intern sau externalizat. Nu în ultimul rând, este foarte important și modelul de întreținere/mentenanță a sistemului informatic utilizat.

b) Pregătirea corespunzătoare/instructajul utilizatorilor, viziunea informatică generală, abilitățile tehnice ale utilizatorilor sunt de asemenea factori de risc privind digitalizarea eficientă a sistemului judiciar. Soluția pentru minimalizarea acestor factori de risc o reprezintă trainingurile realizate de echipa de proiectare cu utilizatorii: judecători, procurori și personalul administrativ și utilizarea unui limbaj informatic simplificat. Totodată, pentru a răspunde nevoilor și așteptărilor utilizatorilor, în echipa de proiectare/dezvoltare a sistemului informatic este inclus

---

³¹ João Rosa, Claudio Teixeira, Joaquim Sousa Pinto, *Risk factors in e-justice information systems*, Government Information Quarterly, vo. 30, Issue 3: 241-256, 2013, p. 255.

un așa-numit „traducător” pentru întrebări juridice complexe (pentru echipele IT) și un „traducător” pentru întrebările legate de sistemul informatic (pentru utilizatorii juriști).

c) Introducerea sistemelor informatice sau, mai bine zis, digitalizarea unei structuri sau a unui sistem (judiciar), va determina schimbarea sistemului/structurii înseși. Oamenii din sistemul judiciar trebuie să fie conștienți de aceste schimbări și mai ales de inevitabilitatea lor. Pentru a evita șocurile legate de utilizarea noilor sisteme informatice, potențialii utilizatori ar trebui să participe constant la sesiuni de formare/instruire. Având în vedere că AI evoluează, iar utilizatorii tind să uite unele dintre abilitățile învățate anterior, pregătirea/instruirea ar trebui să fie desfășurate continuu, cu regularitate (ex. cu frecvență trimestrială, anuală etc.), sau atunci când este nevoie (ex. când se schimbă interfața sau se introduce un software nou).

Toate aceste aspecte negative pot părea înfricoșătoare și pot genera nemulțumire printre utilizatori, în special pentru utilizatorii ale căror competențe și deprinderi tehnice s-au format într-un trecut mai îndepărtat. Întotdeauna utilizatorii tineri au fost cei mai entuziaști susținători ai schimbării de orice fel, ca regulă. Pregătirea continuă, participarea la programe de training necesită timp, și uneori resurse financiare, însă, o strategie de digitalizare a sistemului de justiție, gândită eficient pe termen mediu și lung, ar putea oferi soluții pentru înlăturarea acestor neajunsuri.

S-ar putea gândi, spre exemplu, o specializare a judecătorilor sau a personalului administrativ, s-ar putea introduce cursuri de formare IT (ca materie obligatorie) la institutele de pregătire profesională specifice ale acestora sau s-ar putea oferi recompense financiare sau non-financiare persoanelor din sistem care doresc să modernizeze actul de justiție. Sunt numai câteva sugestii pe care, la o scurtă reflecție, le-am găsit oportun a fi făcute. Evident că un grup de specialiști ar putea identifica mult mai multe, este nevoie doar de voință. Așa cum a arătat un distins coleg, *„indiferent dacă acceptăm sau nu, inovațiile progresului vor atinge, cuprinde și chiar întrece inclusiv înfăptuirea actului de justiție, ceea ce avem de făcut fiind doar să ne integrăm mai repede sau mai lent”³²*.

4. Deschizătorii de drumuri - Experiența unor State curajoase în implementarea justiției telematice și digitalizarea justiției

Justiția telematică și digitalizarea au adus noutăți precum: documentele informatice, semnătura digitală (definită ca rezultat al unei proceduri computerizate de validare, bazată pe un sistem de chei care permite semnatarului și destinatarului să

---

³² Sergiu I. Stănilă, *Tehnologia informației și comunicațiilor în procesul judiciar*, Universul Juridic, 14 aprilie 2020, <https://www.universuljuridic.ro/tehnologia-informatiei-si-comunicatiilor-in-procesul-judiciar/>, accesat la 20.04.2020.

arate și să verifice sursa și integritatea unui document sau a unui set de documente), resurse hardware și software, prin care administrația judiciară gestionează electronic tot felul de activități, date, servicii, comunicații și proceduri. Justiția telematică și digitalizată permite ca toate actele și măsurile adoptate în proces să poată fi efectuate prin intermediul documentelor electronice semnate cu semnătura digitală. În afară de Estonia, există și alte state orientate spre digitalizarea și telematizarea justiției. În cele ce urmează vă prezentăm doar câteva exemple.

4.1. Italia

În Italia a fost orchestrată o întreagă strategie privind digitalizarea și telematizarea justiției, fiind adoptate un set de legi care au condus la modernizarea sistemului judiciar italian. Primul pas a constat în introducerea documentelor electronice judiciare. Documentele electronice judiciare sunt reprezentări digitale ale oricărui act, fapt sau date relevante din punct de vedere juridic, sunt create și păstrate pe suport digital și pot fi transmise prin intermediul instrumentelor telematice. Documentele electronice sunt valabile și relevante, conform dispozițiilor legale italiene. Astfel, au fost adoptate succesiv o serie de acte normative care au avut ca scop crearea cadrului pentru realizarea justiției telematice: în anul 2005 a fost adoptat Decretul legislativ nr. 82 din 3 iulie 2005 (*Codul pentru administrația digitală*) care definește conceptul de „document electronic”, tipurile de documente electronice și regulile de redactare, păstrare și transmitere a acestora (art. 20 și 21 din Actul menționat). Conform aceluiași act normativ, judecătorul este liber să evalueze validitatea documentului electronic, ținând cont de caracteristicile acestuia: calitate, siguranță, integritate și imuabilitate.

Apoi, în anul 2008, după o serie de intervenții legislative anterioare, ministrul italian al justiției a emis Decretul nr. 44 din 21 februarie 2011 (*Regulamentul privind normele tehnice pentru adoptarea tehnologiei informației în procesul civil și penal*). În anul 2011, Guvernul italian a propus *Planul extraordinar pentru informatizarea justiției*, care se încadrează într-un *Plan mai vast de guvernare electronică 2012*, conform cu care transformarea informatică a sistemului judiciar constituie unul dintre obiectivele principale ale guvernului italian. În plus, în 2012 a fost adoptat Decretul-lege nr. 179, care a integrat reglementarea judiciară a notificărilor telematice atât în sectorul civil, cât și în cel penal și a modificat legea falimentului italian pentru a face posibilă utilizarea e-mailului certificat în toate etapele și procedurile de insolvență.

În fine, Legea italiană nr. 228/2012 a statuat că înregistrarea electronică a documentelor și procedurilor judiciare este obligatorie începând cu data de 30 iunie 2014. Astfel, depozitul electronic al tuturor actelor și documentelor judiciare a devenit obligatoriu în procesele civile, dar, în cazul unei funcționări defectuoase a sistemului informațional, judecătorul italian poate permite depunerea versiunii pe

hârtie a documentului sau poate ordona depunerea unei copii pe hârtie a documentului (din motive specifice).

În ceea ce privește semnătura digitală, aceasta reprezintă un set de date electronice (în DOC, PDF și formate similare) utilizate ca semnătură a unui document electronic. Însă relevanța juridică a unui document este diferită atunci când documentul electronic este semnat folosind o semnătură electronică avansată (semnătură electronică care permite identificarea părții semnatare și garantează conexiunea unică între document și abonat), o semnătură calificată (semnătură avansată bazată pe un certificat calificat și implementat printr-un dispozitiv sigur pentru crearea semnăturilor) sau o semnătură digitală, adică semnătura calificată bazată pe un sistem de chei criptografice (una publică și una privată legată între ele), care permite abonatului prin cheia privată și, respectiv destinatarului, prin cea publică, să semneze și să verifice originea și integritatea unui document electronic sau a unui set de documente.

Justiția digitală italiană presupune deci, un set de resurse hardware și software prin care administrația judiciară gestionează digital diverse activități, date, servicii, proceduri. Acestea se realizează, între altele, prin utilizarea unui e-mail certificat, respectiv un serviciu de e-mail care dă înapoi expeditorului o confirmare care atestă livrarea îndeplinită pentru fiecare document electronic pus la dispoziția destinatarului, certificând astfel data și ora expedierii. În procedura telematică, e-mailul certificat este instrumentul preferat folosit pentru efectuarea notificărilor. Legea nr. 2 din 28 ianuarie 2009 a impus adoptarea obligatorie a unei adrese de e-mail certificate pentru fiecare avocat afiliat barourilor și sancționarea asociațiilor care nu fac publice toate adresele de e-mail ale avocaților pe site-urile lor web. Mai mult, toate organele administrației publice italiene trebuie să comunice cu *DigitPA*³³ – organismul național italian pentru informatizarea serviciului public – folosind e-mailul certificat. Începând cu data de 30 iunie 2012, toate companiile care își desfășoară activitatea în Italia au fost obligate să se doteze cu o adresă electronică certificată³⁴.

4.2. Spania

Administrarea justiției a fost întotdeauna văzută ca un mare consumator de hârtie și utilizator de semnături și timbre. Acest lucru este cu atât mai evident în cazul special al comunicării rezoluțiilor și deciziilor judiciare către părți și reprezentanții lor legali, care, în mod tradițional, s-a făcut în format tipărit. Comunicarea hotărârilor în manieră clasică implică timp irosit, costuri uriase (consumabile

³³ <https://www.agid.gov.it/it/linee-guida>, accesat la 9.03.2020.

³⁴ Unele din informații au fost preluate din prezentarea lui Donato Silvano Lorusso, Law Report: The Telematic Process in Italy, 2014, <http://www.blblex.it/publicazioni.php?id=317&lang=it>, accesat la 20.03.2020.

și personal) și pune în pericol integritatea procesului de notificare, care ar trebui să fie simultan față de toate părțile din același proces.

Spania a dezvoltat un modul numit *Lexnet* care deschide un canal electronic securizat de schimb de informații între oficiile judiciare și profesioniștii în domeniul dreptului, deoarece permite în prezent notificarea instanței și simultană a acestora. *Lexnet* a fost lansat cu succes în anul 2004 și a fost extins progresiv la instanțele de pe aproape întreg teritoriul Spaniei, deoarece Ministerul Spaniol al Justiției a pus la dispoziție modulul cu titlu gratuit. *Lexnet* are în prezent peste 40 000 de utilizatori, este folosit de peste 2.600 de organe judiciare. Din 2009, aproape 114 milioane de notificări au fost făcute de instanțe prin mijloace telematice, reducând numărul documentelor, economisind timpul personalului și accelerând accesul la justiție. Implementarea completă a unei noi versiuni a fost prevăzută expres în Planul național de modernizare a administrației de justiție 2009-2012, sistemul fiind dezvoltat în prezent pentru a permite profesioniștilor din domeniul juridic să își notifice pledoariile în mod electronic și în instanțele de judecată³⁵.

4.3. Slovenia

În Slovenia, executarea unor creanțe certificate prin documente autentice (un termen generic pentru o serie de categorii de creanțe bănești, care include facturi, cambii, cecuri etc.) s-a realizat anevoios, procedura de executare fiind extrem de fragmentată. Majoritatea instanțelor nu aveau departamente de executare separate sau judecători și grefieri (referenți) specializați în executare silită³⁶. Ca urmare a acestor dificultăți, Curtea Supremă Slovenă a luat decizia de a lansa Proiectul numit „*Departamentul central pentru executare pe baza unui document autentic (COVL)*”³⁷. S-a urmărit astfel constituirea unei noi unități organizatorice specializate, maximizând utilizarea tehnologiei TIC și a proceselor desfășurate exclusiv online.

Proiectul a fost împărțit în componente legislative, organizaționale, tehnologice și relații publice. Obiectivul strategic al proiectului a fost reducerea reziduurilor judiciare și îmbunătățirea eficienței instanțelor în procedurile de executare.

Proiectul a adus următoarele inovații:

– *e-filing* – sau completare online a cererilor de executare (*e-filing*-ul este o funcționalitate a unui sistem IT de a pune la dispoziția utilizatorilor servicii de completare a unor cereri în formă electronică);

³⁵ Consiliul Europei, *Quality of Public Administration – A toolbox for Practitioners*, 2015, pp. 378-379, <https://ec.europa.eu>

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8055&type=2&furtherPubs=no>

³⁶ Rado Brezovar, Bojan Muršec, *Report on e-enforcement system on the basis of the authentic documents*, Regional Cooperation Council, Sarajevo, 2016, pp. 26-28.

³⁷ COVL este un acronim slovac pentru „*Centralni Oddelek za Verodostojno Listino*”.

- centralizarea cauzelor comerciale;
- acces facil și rapid la registrele oficiale (externe);
- dosar electronic.

A fost nevoie evident de o modificare a legislației, fiind amendate mai multe acte normative, începând cu Codul Sloven de procedură civilă³⁸.

Pentru a permite și implementa înregistrarea electronică, au fost modificate *Codul de procedură civilă*, fiind introduse articolele 16a, 23, 105, 105b, și 132 referitoare la utilizarea dosarului electronic, semnăturii electronice, completării electronice, comunicării electronice și accesul la Sistemul de management al Cauzelor, *Legea privind executarea și asigurarea executării revendicărilor civile*³⁹ și *Legea privind organizarea instanțelor*⁴⁰ și au fost dezvoltate funcționalități suplimentare.

Proiectul sloven COVL a fost bine primit de sistemul judiciar din Slovenia și a fost extins în cadrul proiectului „Reconfigurarea registrului funciar” în 2010. A devenit astfel obligatorie depunerea electronică a tuturor cererilor și a anexelor la acestea prin portalul unic de e-justiție pentru toți utilizatorii profesioniști (notari, avocați, companii imobiliare și anumite organe administrative ale statului).

4.4. Germania

În Germania titlul executoriu al creanțelor bănești – *Mahnverfahren*⁴¹ este o procedură judiciară care presupune executarea simplificată a creanțelor bănești. Procedura de executare a debitelor necontestate și a celor de valoare mică este reglementată de art. 688 și urm. din Cartea a 7-a a Codului german de procedură civilă, oferind o modalitate ieftină, rapidă și eficientă pentru un creditor de a executa o cerere de bani printr-un titlu executoriu emis de instanță *ex parte*. Procedura a fost gândită pentru a evita procesele interminabile și, mai ales, de a evita încărcarea instanțelor în cazurile în care debitorii nu contestă debitul, dar nu doresc sau nu pot să îl plătească. Cheltuielile judiciare și onorariul avocațial sunt calculate automat și sunt incluse în debit. Astfel, creditorul nu este obligat să calculeze aceste costuri și să le declare în cererea sa, spre deosebire de ordinul convențional (neautomatizat) pentru procedura obișnuită de obligare la plată⁴².

Mahnverfahren permite executarea unei cereri de plată a sume de bani fără judecată. Procedura este concentrată și, în mare măsură, formalizată și automatizată. În momentul în care cererea este trimisă sau introdusă în sistemul informatic, sistemul în sine se ocupă atât de procesarea revendicării, cât și de toate

³⁸ Publicat în Monitorul Oficial Sloven nr. 52/2007.

³⁹ Publicată în Monitorul Oficial Sloven nr. 115/2006, fiind introduse articolele 6a și 29.

⁴⁰ Publicată în Monitorul Oficial Sloven nr. 127/2006. A fost introdus articolul 99a privind stabilirea competenței teritoriale privind cererile de acest gen.

⁴¹ <https://www.mahngerichte.de/de/online-mahnverfahren.html>, accesat la 20.04.2020.

⁴² Rado Brezovar, Bojan Muršec, *Report on e-enforcement system on the basis of the authentic documents*, Regional Cooperation Council, Sarajevo, 2016, pp. 25-26.

interacțiunile ulterioare cu părțile. Această verificare complet automată a cererilor nu numai că îi scutește pe angajații instanței de muncă de rutină care consumă timp, dar îmbunătățește considerabil calitatea și acuratețea procedurii. Toate informațiile stocate în sistem sunt utilizate pentru prelucrarea ulterioară și emiterea titlului executoriu. Procesul este centralizat – o singură instanță locală din fiecare stat german, de regulă în afara centrelor civice, este competentă să efectueze procedura.

Solicitantul poate solicita executarea de plății de către creditor prin mai multe metode⁴³:

a) Prin transfer web utilizând servicii web (EGVP – Elektronischer Gerichts und Verwaltungspostfach) pentru utilizatori autorizați⁴⁴.

Completarea electronică prin EGVP sau alte servicii de comunicare și transmisie autorizate este destinată pentru creditorii și reprezentanții lor care au deja software business pentru crearea seturilor de date. Cererea cu date generate de sistem este transmisă apoi instanței competente prin aplicația Internet gratuită sau orice alt software autorizat. Datele sunt criptate și certificate cu o semnătură autorizată.

b) Utilizarea portalului online cu semnătura digitală⁴⁵.

Pentru solicitanții care nu folosesc propriul lor software de completare online, sunt disponibile cereri prin intermediul portalului online. Cei interesați completează un formular de cerere interactiv și, odată introduse datele, acestea sunt criptate și trimise instanței competente cu o semnătură digitală folosind infrastructura EGVP. După finalizarea transferului, solicitantul primește confirmarea depunerii cererii.

c) Utilizarea portalului online și a codului de bare.

Solicitanții care nu dețin semnături digitale sau cei care depun o cerere ocazional, pot utiliza formularele online. Formularul de cerere online este completat pas cu pas de către solicitant, acesta putând fi ulterior tipărit. Cererea poate fi transmisă în format tipărit după semnare de către cel interesat sau se poate expedia online. Dacă cererea este trimisă în format fizic (pe hârtie), aceasta este scanată ulterior cu tehnologia OCR (*Optical Character Recognition – Recunoaștere optică a caracterelor*). Cererea tipărită folosește un cod de bare similar cu formularul electronic, dar toate datele introduse sunt stocate simultan în sistem, existând astfel un control automat al datelor și al intrărilor în sistem. Un solicitant doar tipărește formularul cu codul de bare pe partea din spate, îl semnează și îl trimite instanței care ulterior preia datele bazate pe acest cod de bare.

Sistemul verifică temeinic aplicațiile electronice. Unele dintre verificările mai substanțiale, care nu pot fi efectuate de software, pot fi, de asemenea, efectuate de

⁴³ <http://www.mahngerichte.de/verfahren/antragstellung/einreichungsart.htm>.

⁴⁴ <http://www.egvp.de/>.

⁴⁵ <https://www.online-mahntrag.de>.

un ofițer al instanței – *Rechtspfleger*, care nu are calitatea de judecător. Dacă sunt îndeplinite condițiile formale, atunci titlul executoriu este emis și comunicat debitorului.

4. Ne pregătim sufletește – Sistemul telematic judiciar românesc și digitalizarea. E prea devreme să tragem concluzii...

Situația pandemică și impunerea unor măsuri specifice consecutive instituirii de către președintele României a stării de urgență prin Decretul nr. 195 din 16 martie 2020 pentru instituirea stării de urgență pe teritoriul României, prelungită apoi prin Decretul nr. 240 din 14 aprilie 2020, a determinat o efervescentă în rândurile juriștilor, tot mai multe voci susținând necesitatea introducerii procesului electronic sau a posibilității desfășurării ședințelor de judecată online prin intermediul videoconferințelor.

Alte dispoziții utilizate timid și uneori după ureche, precum cele care reglementează semnătura electronică⁴⁶, au revenit în atenția autorităților, a practicienilor și a doctrinei în forță. Nu ne-am propus analiza cadrului legal privind semnătura electronică și nici nu dorim să oferim în cadrul acestui studiu argumente legale privind introducerea tehnologiilor informației și a comunicațiilor în procesul judiciar. Au făcut-o alții foarte bine înaintea noastră⁴⁷.

Însă, subliniem că, în opinia noastră, cel mai important element al justiției telematice și digitalizate îl reprezintă dosarul digital/electronic în care sunt incluse și colectate toate actele, documentele, anexele, chitanțele transmise prin e-mail certificat, actele de procedură întocmite de autorități și de părțile în cauză sau copia telematică a tuturor acestora, atunci când sunt depuse pe suport de hârtie. Sistemul de gestionare a dosarului digital este deținut de Ministerul Justiției. Păstrarea și arhivarea dosarului digital este echivalentă cu deținerea dosarului în format fizic. În România, demersurile pentru generalizarea utilizării dosarului electronic s-au realizat în martie 2019, când Ministrul de atunci al Justiției, Tudorel Toader, a declarat că a declanșat procedura de licitație pentru achiziția de computere și scanere performante, în vederea implementării dosarului electronic la fiecare instanță din țară, proiectul fiind în valoare de 7,7 milioane de euro⁴⁸.

Dosarul digital are multiple avantaje deoarece permite vizionarea și descărcarea sa în orice moment, nemaifiind necesară deplasarea fizică a justițiabilului la arhiva instanței în vederea consultării actelor ori la registratură pentru depunerea

---

⁴⁶ Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică republicată în M. Of. nr. 316 din data de 30 aprilie 2014.

⁴⁷ Sergiu I. Stănilă, *op. cit.*

⁴⁸ Dana Lepădatu, *Ministrul Justiției: Dosar electronic și info-chișc la fiecare instanță*, Agerpress, 18 martie 2019, <https://www.agerpres.ro/justitie-si-interne/2019/03/18/ministrul-justitiei-dosar-electronic-si-infochiosc-la-fiecare-instanta-de-judecata-din-tara--276526>.

de noi acte/cereri, permite o comunicare rapidă între instanță și justițiabil (actele de procedură – citații sau alte comunicări – putând fi transmise în aceeași zi, în format electronic (e-mail) și reducerea costurilor prin reducerea cantității de consumabile și a timpului necesar deplasărilor la instanță.

Digitalizarea justiției presupune în primul rând înțelegerea de către toți actorii implicați în sistemul judiciar a conceputului de dosar electronic. Dacă acest prim pas este făcut cu caracter general, celelalte mișcări de modernizare și digitalizare a justiției vor veni firesc și inevitabil. Semnalele sunt clare în această direcție, ICCJ luând de curând o decizie ce poate fi numite istorică: Decizia nr. 520/2019 pronunțată în ședința publică din data de 7 martie 2019 prin care ICCJ a statuat că, în situația în care una dintre părțile în proces transmite instanței cereri în format electronic *„existența semnăturii scanate a semnatarului nu este suficientă”*, semnătura electronică calificată *„conectează identitatea electronică a semnatarului cu documentul digital, neputând fi copiată de pe un document digital pe altul, fapt ce conferă documentului autenticitate”* și *„oferă instanței o garanție a faptului că mesajul sau documentul digital este creat de către persoană care l-a semnat, iar conținutul mesajului sau documentului digital nu a fost modificat de la data emiterii”*. Astfel s-au creat premisele digitalizării reale a justiției, practicienii fiind încurajați să utilizeze mijloacele electronice de semnare și comunicare a actelor în cadrul procedurii judiciare. Ca urmare, consecințele se vor produce și în instanțe care, vor trebui la rândul lor să accepte digitalizarea și să se adapteze la gestionarea electronică a actului de justiție.

Din păcate, cu o floare nu se face primăvară și cu o decizie nu pot fi schimbate mentalități. Este nevoie de mult mai mult, de înțelegere, de acceptare, de responsabilizare și de reafirmare a celor două deziderate ale justiției moderne: asigurarea Actului de justiție de calitate și orientare spre justițiabil și nevoile acestuia.